

Обраћање високог представника и специјалног представника ЕУ Валентина Инцка на Јапанском институту за међународне односе

Токио, 23. август 2011. године

ОНР ће се фокусирати на своје основне задатке

Даме и господо,

Дозволите ми да се на почетку захвалим Јапанском институту за међународне односе што је организовао овај форум. Откад сам у марту 2009. године преузео функцију високог представника и специјалног представника у Босни и Херцеговини три пута сам посјетио Токио и током сваке посјете сам учествовао у разговорима на овом Институту. Сматрам да ови сусрети имају непроцјењив значај за стицање бољег разумијевања јапанских циљева на западном Балкану, али служе и као инструмент за сагледавање јединствене и позитивне улоге Јапана у подручју југоисточне Европе.

Задњи пут сам овдје био у октобру 2010. године. Сасвим је јасно да су страшна дешавања у марту ове године измијенила многе аспекте јапанских политичких, економских и социјалних прилика. Стога ми дозволите да народу Јапана пренесем поруку солидарности народа Босне и Херцеговине.

У данима који су услиједили након цунамија, прикупљена су средства за помоћ жртвама катастрофе захваљујући спонтаној грађанској иницијативи у БиХ. У поређењу са обимом материјалне штете, овај гест је можда био скроман, барем у погледу

материјалне вриједности, али надам се да су сви који су били директно погођени пронашли барем неку утјеху у чињеници да су грађани земље на другој страни планете, који су и сами искусили ужасне патње у протеклих двадесет година, понудили помоћ у тренутку кризе.

Јапан и Босна и Херцеговина

У свом обраћању у октобру прошле године овдје сам опширније говорио о природи ангажмана Јапана у мировном процесу у БиХ. Напоменуо сам да помоћ Јапана у износу од 250 милиона евра има значајну улогу у преобликовању босанскохерцеговачке инфраструктуре, а дипломатски ангажман Јапана доприноси дугорочном циљу изградње одрживе демократије.

Напоменуо сам такође да је ангажман Јапана у подручју југоисточне Европе без икаквог историјског терета. Нема ни било каквих културолошких и политичких асоцијација које би могле компликовати тај ангажман. У том смислу Јапан има огромну слободу дјеловања.

На крају сам нагласио да је босанскохерцеговачка економија, иако тренутно трпи посљедице политичког застоја и глобалне економске кризе, у протеклих петнаест година доживјела преображај без обзира на околности, те да би БиХ могла бити идеална платформа за јапанске улагаче и произвођаче.

Од мог прошлогодишњег обраћања овдје, у босанскохерцеговачкој политици и ангажману међународне заједнице у БиХ дошло је до великих промјена. Желио бих данас да говорим о тим промјенама и желио бих да нагласим да Јапан може играти кључну улогу у рјешавању постојећих изазова и то не упркос својим културолошким разликама и географској удаљености од западног Балкана него управо због тога што та удаљеност значи да партнери у БиХ на Јапан гледају на јединствен начин и да се његови ставови уважавају уз огромну дозу поштовања.

Политичко назадовање

Након дуготрајног периода током којег је постигнут значајан напредак, а грађани су од тога имали стварне користи, дошло је до политичког назадовања.

Овај негативан тренд започео је прије пет година. Политичка атмосфера је додатно погоршана прије октобраских избора 2010. године и од тада стање није обећавајуће. Дејтонски систем се показује дисфункционалним с обзиром да су странке злоупотребиле регулативу која осигурава равнотежу у систему подјеле власти, а чији је циљ заштита конститутивних народа, а не угрожавање државе као цјелине.

Босна и Херцеговина је, као резултат погоршања у начину вођења политике и реторици, притиснута новом серијом политичких, социјалних и економских проблема.

Узмите као примјер изузетно озбиљне закључке и одлуку да се у Републици Српској одржи референдум који је супротан Дејтону, а које је Народна скупштина РС-а донијела 13. априла. Умјесто да видимо сазрелу политичку класу која ефикасно ради у границама оквира који је постављен у Дејтону, ми смо морали да спријечимо неке од најозбиљнијих изазова Мировном споразуму у задњих петнаест година.

Као да то није довољно, видимо и наставак националистичке анти-дејтонске реторике која оспорава саме темеље Мировног споразума, нарочито из РС-а. У задњих неколико седмица био сам приморан да указујем на лажни карактер низа изјава у којима се тврди да је Босна и Херцеговина “државна заједница” иако она то уопште није. Члан I Устава БиХ јасно каже да је Босна и Херцеговина држава.

Оно што ме исто толико брине јесте приступ СНСД у Бањалуци који свако питање посматра са перспективе ентитета на штету земље у цјелини, укључујући и Републику Српску.

Управо такав приступ политици наводи ме да вјерујем да ће седмице и мјесеци пред нама бити изазовни како будемо настојали да се осигура коначно именовање државне владе,

коначно усвајање државног буџета којим би се омогућило институцијама да функционишу и, наравно, да се објасни онима који покушавају да оспоре те државне институције да морају промијенити свој приступ и почети да конструктивно раде унутар тих институција како би побољшали њихову функционалност и ефикасност.

У оба ентитета ће притисци фискалне природе без сумње водити ка већим политичким тензијама и то треба помно пратити.

Као што вам је можда познато, прошло је скоро годину дана од општих избора, а влада није формирана. Политички лидери показују мало стида или чак и нелагоде због свог неуспјеха да испуне основну обавезу демократског заступања – а то је да воде ефикасну владу која може служити грађанима и штитити их.

Ова у цјелини незадовољавајућа ситуација наглашава ограничења Дејтона.

Када постоји довољно политичке воље да дејтонски систем дјелује, он дјелује боље него што је то већина људи и могла очекивати.

Када не постоји политичка воља систем се једноставно гаси.

Политичка воља углавном није постојала у задњих пет година и исход су невоље становништва Босне и Херцеговине.

Тежак живот и велико разочарење нису ограничени на једну заједницу или на један дио земље. Незапосленост, сиромаштво и криминал, неизбјежно насљеђе политичког хвалисања и нестручности, имају утицај на грађане у сваком дијелу Босне и Херцеговине.

Све се ово догодило упоредо са повлачењем међународне заједнице из свакодневног интервенисања у политику у БиХ.

Позитивни фактори

Наш врхунски приоритет тренутно јесте ријешити ове изазове и

вратити Босну и Херцеговину на пут просперитета и пуне евро-атлантске интеграције.

Међутим, желим јасно да кажем да постоје огромне могућности, али и застрашујући изазови – а у свеукупној једначини постоје и важни фактори који су у значајној мјери позитивнији од тренутне политичке ситуације.

Босна и Херцеговина је земља која има капацитете не само да преживи него и да процвјета. И она ће сигурно успјети ако њени грађани приволе своје представнике да промијене курс.

Ево само неколико позитивних фактора:

- масован повратак избјеглица, уз активну подршку међународне заједнице, помогао је да се исправе неправде почињене за вријеме сукоба, као и кампања привођења суду лица оптужених за ратне злочине
- дугорочним напорима на побољшању полицијског и правосудног система остварен је извјестан успјех.
- оружане снаге су рационализоване и модернизоване и Босна и Херцеговина је сада чланица Акционог плана за чланство при НАТО-у. Контингенти из БиХ служе у међународним мировним операцијама, а оружане снаге имају све више капацитета за пружање сигурности грађанима БиХ.
- инфраструктура уништена у току рата замијењена је модернијом и ефикаснијом инфраструктуром (нешто кроз што су прошле многе земље, укључујући и Јапан и моју земљу, Аустрију, након завршетка Другог свјетског рата).
- Босна и Херцеговина данас има модеран и ефикасан фискални и регулаторни систем, а њена економија има потенцијал да поново остварује велики раст када се ријеша политички застој.
- Као једини извозник електричне енергије у југоисточној Европи, Босна и Херцеговина има огромна – и још великим дијелом неискориштена – природна богатства.
- И коначно, сусједне земље су изабрале владе које су усредсредиле своје активности на превазилажење пропалих

ратних планова и посљедица рата и кретање према конструктивном и просперитетном програму помирења, европске интеграције и брзог економског раста – а још није касно да и Босна и Херцеговина искористи овај позитивни регионални замах.

Све ово заједно чини успјех.

Нефункционалан политички естаблишмент спречава грађане Босне и Херцеговине да искористе ове саставне дијелове, али то не може трајати до унедоглед. Већ постоје знаци да незадовољство народа почиње да утиче на политичке лидере и обуздава их. Грађани који су приморани да живе у окружењу сиромаштва и криминала на крају ће се уморити од страначких шефова који су се специјализовали за бацање кривње на друге умјесто да налазе практична рјешења за свакодневне проблеме.

Преуређено међународно присуство

У ситуацији када је дошло до политичког застоја на унутрашњем плану, међународна заједница је извршила поновну стратешку процјену свог ангажмана и преуредила своје присуство у складу с тим.

Од 1. септембра, мандат специјалног представника ЕУ вршиће шеф Делегације ЕУ. Ово је значајна промјена. Свеукупни оквир послеријатног опоравка Босне и Херцеговине заснива се на евроатлантским интеграцијама. Кроз своје ојачано присуство у земљи, ЕУ ће моћи понудити грађанима БиХ кохерентније, досљедније и чвршће партнерство.

То су добре вијести за грађане БиХ и добре вијести за све међународне partnere који раде у БиХ заједно са ЕУ.

Од 2002. године мандат специјалног представника ЕУ вршио је високи представник, и у одређеном периоду показало се да је двоструки мандат ефикасан, посебно када су позитивни политички и економски трендови логично налагали јачање улоге специјалног представника ЕУ и одговарајуће смањење улоге ОHR-а.

Међутим, у свјетлу све горе политичке атмосфере постало је јасно, нажалост, да Уставом утврђена улога ОНР-а остаје од кључне важности уколико Босна и Херцеговина жели да се потпуно опорави.

Не само да ће ЕУ са новом реконфигурацијом међународног ангажмана постати ефикаснија, него ће ОНР-у омогућити да се фокусира на своје основне задатке.

Улога ОНР-а је да одржава окружење у којем босанскохерцеговачки политичари могу радити посао за који су изабрани. Босна и Херцеговина није протекторат него суверена држава чији устав, из јасних историјских разлога, предвиђа постојање институције која је ту да рјешава политичка и процедурална неслагања. Све док се не нађе алтернатива, ОНР остаје неопходни механизам за спречавање блокаде политичког система изазване процедуралним споровима и оспоравања Дејтонског споразума.

Мандат ОНР-а се разликује мандата новог ојачаног представништва ЕУ, али је у складу с њим.

Улазимо у турбулентан период. Узроци који су изазвали политички неуспјех мораће се размотрити и ријешити. Стога ОНР мора радити динамично и ефикасно, и одржавати окружење у којем се могу водити и успјешно завршити тешки политички разговори.

А то је могуће постићи све док међународна заједница остане ангажована и одлучна.

Промјена правца

Босна и Херцеговина има огромне природне и економске потенцијале, те стручне и талентоване грађане, али њен изванредни капацитет за успјех угрожавају политичари који су навикли на неуспјех.

Ово се може и мора исправити.

И међународна заједница мора наставити да ради са грађанима

Босне и Херцеговине како би постигли стварне и позитивне промјене.

Као земља која ужива поштовање и повјерење свих заједница, Јапан може да одигра јединствену и позитивну улогу у омогућавању ове промјене.

Овдје у Токију желим да нагласим да грађани БиХ признају и дубоко цијене допринос Јапана у мировном процесу у тој земљи. Јапан је био неопходан елеменат у успјешним резултатима нашег досадашњег заједничког дјеловања. Он је до сада имао кључну улогу, и истински се надам да ће се тако и наставити.